

subjicit; ita, ut secundus confessorius suam quidem profert sententiam, quin tamen sententiam primi confessorii revocet. C. B.

NOTA. Cum poenitentia debeat esse proportionata non solum personæ & conditioni poenitentis, sed etiam gravitati, numero & mensuræ peccatorum, impossibile est secundo confessorio obligationi suæ satisfacere sine nova confessione poenitentis. Insigniores tamen Theologi docent, in ejusmodi casu, si prudenter dubitari non possit de valore primæ confessionis, opus haud esse confessione ita exacta, distincta ac extensa, ut erat prima; sed sufficere, si confessorius secundus noscat statum poenitentis quoad substantiam; hanc autem notitiam absolute requiri, ne poenitentia prima, cæco modo mutetur, aut alia substituat sine omni delectu, & absque consilio.

SCANDALUM.

1. Theologi Scandalum ita definiunt: *Offendiculum spirituale, quo quis offendit & in peccatum ruit.* Duplex distinguitur scandalum, scilicet *activum & passivum*, id est, datum & acceptum. Scandalum activum juxta Tertullianum est *dictum vel factum minus rectum proximo præbens occasionem ruinae spiritualis*; ad quam definitionem addendum adhuc est, *omissio dicti vel facti*: licet enim quidpiam non facere aut non dicere ex natura sua peccatum non sit, potest tamen contingere, ut quis peccet in quibusdam circumstantiis non faciendo aut non loquendo; cum scilicet tenetur loqui aut facere quidpiam, ne proximo præbeatur occasio offensionis. Scandalum passivum est, quod accipitur ex facto vel dicto alterius non recto, vel quandoque recto, vel saltem indifferente.

2. Supponendum est, quod dans scandalum aut habeat intentionem expressam, aut saltem interpretativam proximo præbendi occasionem peccati, etsi contingere possit, proximum non scandalizari. Si intentio est expressa, scandalum erit formale; si vero intentio tantum est interpretativa, etiam scandalum est tantum interpretativum.

3. Duplex porro datur species scandali passivi; nimirum *acceptum & datum simul*, definiturque a Polmano, *proximi ruina spiritualis orta ex alterius dicto factove minus recto; & acceptum solum & non datum*, quod idem Theologus definit, *ruina spiritualis propria malitia vel infirmitate accepta, orta ex dicto factove alterius recto vel indifferente.* Scandalum acceptum propria malitia simile est scandalo Phariseorum. Si vero accipitur tantum ex infirmitate aut defectu iudicii absque justa causa, dicitur *scandalum infirmorum acceptum tantum*.

tantum, & distinguitur ab eo, quod Theologi vocant acceptum & datum.

4. Omne scandalum formale, aut interpretativum est ex sua natura peccaminosum; daturque stricta obligatio in confessione declarandi præter actionem ipsam etiam circumstantiam scandali, utpote valde notabilem, & notabiliter augmentem malitiam actionis.

CASUS I. Parochus quidam bonum opus inchoaverat, quod ipsi videbatur necessarium aut saltem utile pro bono parochiæ suæ; sed parochiani exinde scandalizabantur, dictum vel factum in malam partem accipiendi; sicque, dum voluit procurare salutem parochianorum suorum, ipsis præbuit occasionem peccandi per murmuraciones, injusta ac temeraria judicia. Teneturne parochus in hoc casu abstinere a bono hoc opere, & illorum infirmitati cedere? atque si non abstineret, num reus foret dati scandali?

¶. Hæc quæstio unice respicit scandalum passivum: scandalum enim activum semper est peccatum. Si bonum opus, de quo agitur, est de necessitate salutis, parochus nec potest, nec debet ab eo abstinere sub prætextu scandali; quia peccaret mortaliter abstinendo, id quod nunquam licet, ex quacumque demum causa. Si autem hoc bonum opus non est de necessitate salutis, distinguendum est: vel enim scandalum procedit ex malitia, & tunc nulla ejusdem habenda ratio, sed continuandum est bonum opus: vel procedit ex infirmitate vel ignorantia, & tunc expedire videtur, ut differatur executio boni operis, si absque periculo peccandi differri possit, usque dum melius edoceantur infirmi ac ignorantibus. Et hæc est doctrina D. Thomæ 2. 2. q. 43. art. 7. C. Item q. 3. de virtutibus art. 1. ad 3. & in 4. dist. 38. q. 2. art. 4. q. 1. & 2. Pontas.

CASUS II. Leodegarius & Damasus prætendunt simul jus legitimum ad quamdam parochiam, ille ex resignatione sibi facta, hic ob gradum Doctoratus. Uterque uno eodemque tempore possessionem capere volunt; verum omnes parochiani Damasum parochum habere volentes, cum tumultu & violentia sese opponunt Leodegario, indubitatum licet jus habenti. Teneturne Leodegarius in conscientia cedere jure suo, prævidens, scandalum alias non fore cessaturum?

¶. Leodegarius tenetur cedere juxta S. Basilium Reg. Brevior. interrogat. 64. dicentem, quod, quando agitur de re prorsus a nobis dependente, eidem teneamur renunciare, si eam prosequi non possimus sine scandalo proximi. Idem docet

cet S. Thomas 2. 2. q. 43. art. 4. Accedit, quod si Leodegarius ultima tentaret, & parochiam conquireretur invitis parochianis, non solum non prodesse posset Ecclesiae, sed potius eidem noceret.

CASUS III. Agobardus parochus ruralis certorum fructuum decimas colligebat vi juris in consuetudine immemorali, aut in titulis legitimis fundati. Omnes illius parochiani vehementer exinde scandalizantur, & avaritiae infimulatum cum indignatione ac contemptu eum ubique traducunt. Teneturne in conscientia renunciare his decimis, si alias scandalum, quod jam per tres annos durat, tolli nequeat?

R. Nullo modo Agobardus tenetur cedere jure suo. Ratio est; quia non est dominus bonorum ecclesiasticorum ex sua parochia provenientium, sed solum depositarius; & ut talis tenetur suis successoribus conservare jus illa percipiendi. Imo licet Agobardus verus esset proprietarius horum bonorum; non tamen teneretur renunciare juri suo: nemo enim tenetur bona temporalia, quorum habet dominium, cedere iis, qui scandalizantur ex eo, quod non cedantur; quando tale scandalum provenit ex malitia, ut in casu proposito. Nihilominus si scandalum oriatur ex aliorum ignorantia vel infirmitate, quandoque dimittenda sunt bona temporalia, dum alio modo scandalum tolli non potest; vel saltem admonendi fumentes scandalum de injustitia, quam committunt sumendo scandalum, & sic privando alios bonis suis. Sic quoad omnia sentit D. Thomas 2. 2. q. 43. art. 8. C. Item in 4. dist. 38. q. 2. art. 4. q. 3. C. & in Epist. ad Rom. c. 14. lect. 3. Pontas.

CASUS IV. Arnaldus Episcopus videns, usuram in sua dioecesi consuetudine publica, antiqua & generali invaluisse, durante visitatione in pluribus locis vehementer ex cathedra contra hoc vitium invectus est: verum multi his concionibus scandalum passi ipsius doctrinam hac in materia respiciebant tanquam novitatem, famam illius misere profcindebant, odia aliorum concitabant, & impediabant fructum, quem absque injusto hoc scandalo facere potuisset. Potestne ulterius contra hoc vitium detonare, non obstantibus malis eventibus exinde secuturis? Aut num ad evitandum majus malum ab eo cessare debet?

R. Cum hoc scandalum sit injustum, & pessime fundatum, Episcopus non debet cessare ab inculcanda hac occasione suis dioecesanis veritate. In quantum sine peccato possumus usare proximorum scandalum, debemus, inquit S. Gregorius Hom.

7. in Ezech. Si autem de veritate scandalum sumitur, utilius permittitur nasci scandalum, quam veritas relinquatur. Pontas.

CASUS V. Apollonius iudex regius in difficili rerum articulo constitutus, ubi vi officii sui animadvertere deberet in delinquentes propter seditionem popularem: cum autem id perficere non posset, quin grave nasceretur scandalum, melius ipsi visum est ab eo abstinere. Potuitne id facere securus conscientia?

R. Si Apollonius praevidit, ex inflata in casu proposito delinquentibus poena majorem orituram fore perturbationem, sine laesione conscientiae suae abstinere potuit a condemnatione reorum ad promeritam poenam. Poena infliguntur, ait S. Thomas 2. 2. q. 43. art. 7. ad 1. ut medicinae quaedam ad cohibenda peccata. Et ideo in tantum habent rationem justitiae, in quantum per eas peccata cohibentur. Si autem per infirmitatem poenarum manifestum sit plura esse majora peccata sequi, tunc poenarum inflictio non continebitur sub justitia. Pontas.

CASUS VI. Briandus ordinem Capucinorum ingredi cogitans, hoc suum propositum exequi non poterat, quin parentes ac propinqui vehementer scandalizarentur; quia erat filius unicus, nobili stemate natus, ac ditissimo proxime ineundo matrimonio destitutus. Potestne in hoc casu Religionem ingredi, contempto omni scandali eventu?

R. Scandalum, de quo hic agitur, considerandum est tanquam effectus modicae religionis ac pietatis eorum, qui scandalizantur; & consequenter impedire non debet Briandum, quo minus exequatur propositum suum; maxime cum hoc scandalum sit tantum passivum. S. Thomas in 4. dist. 38. q. 2. art. 4. q. 2. ad 2. Imo si Briandus votum emisisset ingrediendi Religionem, iuxta eundem S. Doctorem teneretur eam ingredi, non obstante quocumque scandalo. Pontas.

CASUS VII. Athenobius Mariam uxorem suam non solum osculatur, sed & eam in partibus pudibundis aliquando tangit, Claudio & Antonio modicae virtutis viris praesentibus, ac etiam illam ipsius uxorem esse nescientibus: unde hi motibus concupiscentiae aguntur, iisque assensum praebent. Peccatne lethaliter Athenobius peccato scandali, licet non intendat ad peccatum inducere Claudium & Antonium?

R. Certum est, Athenobium peccare graviter, quamvis forte sine culpa sic erga uxorem sese gerere posset, ubi nullus adesset testis, modo id fieret in ordine ad actum conjugalem;

lem; at non potest id agere aliquo præsente & attendente sine peccato scandalum: non enim solum peccatum, verum etiam, quod peccati similitudinem refert, inducit scandalum. Hinc graviter peccat Athenobius, dum in casu proposito neglecta proximi salute ab actu alias licito non abstinet. S. Thomas 2. 2. q. 43. art. 1. ad 4. Et in 4. dist. 38. q. 2. art. 2. q. 3. *Pontas.*

CASUS VIII. Ludovica puella miræ pulchritudinis ac prudentiæ novit impudicos erga se Claudii amores, eumque singulis fere diebus accedere ecclesiam, ubi ipsa solet missam audire, & locum, ubi ea cum quadam consanguinea sua deambulare consuevit. Teneturne Ludovica, etsi nil mali intendat, manere domi ad tollendam Claudio scandalum causam, quem certo scit lapsum esse in peccatum mortale, quoties sibi obviam factus fuisset?

ꝑ. Non videtur, Ludovicam in casu proposito in conscientia obligari ad intermittendam ecclesiæ frequentationem, aut consuetam deambulationem; dummodo voluntarie Claudio non præbeat ullam occasionem scandalum: sic enim censetur esse causa illius. *Nihil ad nos, inquit S. Ambrosius, si petulantibus oculis aut ætas expetitur aut pulchritudo. Ars deest, nullum est crimen decoris; illecebra facessat, inoffensa est species & formæ & gratiæ.* *Pontas.*

CASUS IX. Infalibiliter maximum evenire debet scandalum publicum ex actione quadam Titii toti jam vicinæ nota. Cajus hoc scandalum facile impedire posset Titium excusando per mendacium officiosum. Potestne sic mentiri, ut tanto malo, & multis peccatis mortalibus inde consecuturis occurratur?

ꝑ. Tale mendacium foret peccaminosum: & consequenter nunquam permixtum. Cajus igitur non potest per ejusmodi mendacium impedire scandalum, de quo agitur, & sequelas exinde orituras. Regula illa, *ex duobus malis minus est eligendum ad cavendum magis*, unice locum habet in casu, ubi quis in inevitabili agendi necessitate constituitur, in qua Cajus non est: potest enim filere, & nemo ipsum cogit ad mentiendum *Pontas.*

Vide *Mendacium.*

CASUS X. Adelarus natione Sinensis, Regis Sinenfis domesticus vi muneris sui ordinarie sublevat hunc Principem coram suis idolis prostratum, & in aliis occasionibus ad Religionem indifferentibus. Potestne postmodum conversus ad fidem Catholicam absque peccato idem obire servitium?

ꝑ. Hoc

ꝑ. Hoc ministerium Adeleri non est condemnandum tanquam actio vere peccaminosa in casu proposito; dummodo non præbeat occasionem scandalum Christianis Senensibus, aut aliis videntibus atque scientibus. Ratio responsionis petitur ex S. Scriptura: Propheta enim Elisæus non imputabat Namano ad peccatum, quod se inclinare deberet ad sustentandum Regem coram idolo Remnon se prostermentem. Nihilominus omnem a ministerio Adeleri occasionem scandalum abesse necesse est; ex eo enim actio ipsius redderetur peccaminosa. *Pontas.*

CASUS XI. Sarinus sacerdos in mari ab Algerianus captus, ac mancipatui addictus cogebatur a barbaris tempore quadragesimæ manducare carnes sale conditas, unice in derisionem ac contemptum Religionis Catholicæ oblatas, ni fame perire mallet; quas cum primis diebus manducasset, quidam fideles vehementer fuerunt scandalizati. Debitne in hoc casu Sarinus absolute his carnibus abstinere, licet nec panem manducandum haberet, & potius fame perire, quam manducare ejusmodi carnes?

ꝑ. Solum exemplum Eleazari sufficit ad convincendum quemlibet Christianum de obligatione in simili casu potius sese morti exponendi, quam ut causam præbeat talis scandalum. Et hinc Sarinus tenebatur imitari exemplum hujus Judæi. *Pontas.*

NOTA. Est ingens discrimen inter casum Sarini & Eleazari. Sarinus potest & tenetur dicere; Ecclesiam non obligare ad abstinendum a carnibus in casu necessitatis; ac proin tenebatur potius comedere carnes, quam mori.

CASUS XII. Festus clericus commoratur cum quadam vidua consanguinea in domo procul distita a sacello, in quo Capellani munus obit; id quod multis præbet occasionem male suspicandi de eo. Potestne tuta conscientia diutius retinere idem domicilium?

ꝑ. Tenetur relinquere domum illam, & alibi sibi quærere domicilium. Imò ipsa vidua tenetur dimittere Festum e domo sua, ut se omnis tollatur occasio scandalum. *De Lamet.*

CASUS XIII. Viduus quidam habuit prolem ex ancilla sua, nec tamen eam vult ejicere domo sua sub prætextu, quod jam per decem annos non amplius peccaverit cum ea. Estne deferendus ad officialem, aut ad judicem laicum, ut sic compellatur ejicere ancillam?

B b 5

ꝑ. Neu-

q. Nentrum est consulendum : Episcopus tamen , & parochus constanter eum hortari debent , ut tollat scandalum. *De Lamet.*

CASUS XIV. Canonicus quidam secum in domo retinet consanguineam vitæ parum ædificatoricæ ; id quod toti urbi cedit in scandalum. Canonicus iste in morbum incidit , & petit sibi administrari Sacramenta. Num ea ipsi conferenda sunt ?

q. Nec absolutionem , nec S. Communionem potest recipere , nisi prius domo expelli iusserit hanc consanguineam. Si Capitulum ipsius habet jurisdictionem etiam pro foro interno in membra Capituli , nullus parochus aut vicarius potest valide confessionem ipsius excipere , nec debet illi S. Communionem præbere sine licentia eorum , qui exercent jurisdictionem Capituli. Imo Capitulum potest compellere hunc Canonicum ad ejiciendam consanguineam spem ratione scandalii , quam præbet. Insuper Capitulum habet jus inquirendi contra talem Canonicum , eumque per sententiam suspendendi ab ordinibus suis , & cuilibet confessorio inhibendi , ne ullum ipsi Sacramentum administraret , antequam obedientiam præstet. *De Lamet.*

NOTA. De hoc jure Capitulorum in Germania non constat. Si Canonicus non confiteatur pravam consuetudinem peccandi cum consanguinea , non potest a confessorio obligari ad eam statim ejiciendam , ne populus confirmetur in erronea persuasione. Multo minus potest ipsi a parochis denegari communicatio , nisi sit notorius impenitens concubinarius , vel inobediens.

SCHOLASTICUS.

1. Scholasticus dicitur ille inter Canonicos , qui Doctor Theologiæ ad annunciandum verbum Dei & prælegendam aliis Canonicis in ea nondum versatis Theologiam destinatus est.

2. Prædicatio Verbi divini primum olim ac ordinarium Episcoporum officium erat , ita ut cathedram conscendere presbytero nunquam liceret in præsentia ac sine permissione Episcopi. Cum autem mirabiliter ac immensum accresceret numerus fidelium , & exinde necessario augerentur labores Episcoporum , nec aliæ legitimæ causæ deficerent , ministerium prædicationis Verbi divini presbyteris deferre compellebantur. Imo successu temporis visum est magis conducere ad bonum fidelium , si in ecclesiis episcopalibus instituerentur

rentur ordinarii concionatores , quibus & speciales redditus ad congruam sustentationem fuerunt assignati.

3. Præbendæ destinatæ Scholasticis subjacent juribus graduatorum. In Scholastico non solum requiritur scientia Theologiæ , maxime moralis , sed etiam aliæ qualitates ad hoc , ut cum fructu publice annunciet Verbum Dei ; omnem insuper respectum ad interesse proprium a præcellenti adeo ac sancto ministerio abesse oportet. Doctor juris canonici non manuteneretur in possessione hujus officii , si ad id obeundum Doctor Theologiæ , aut etiam Licentiatus se offerret.

CASUS I. Uranius Episcopus cum in sua diocesi non reperiret idoneum Doctorem Theologiæ pro officio Scholastici ecclesiæ suæ cathedralis , assumpsit Doctorem ex jure canonico , virum doctum ac pium. An id licuit ?

q. Non videtur in hisce circumstantiis Uranius egisse contra leges ac constitutiones Ecclesiæ. Fagnanus in Cap. *Quia non nullis*. L. 5. Tit. 4. ait : *Si non invenitur Theologus facta diligentia non solum in loco , sed etiam extra ; poterit non solum Canonistæ assignari , sed cuilibet*. Verum ejusmodi casus hoc tempore non nihil videtur metaphysicus ; cum multitudo Doctorum ac Licentiatum in Theologia delectum Scholastici pro diocesi Episcopo reddat facillimum. *Pontas.*

CASUS II. Fulgentius Scholasticus in ecclesia Metropolitana quotannis per quinque circiter menses abest a sua ecclesia , se non esse obligatum ratus ad continuam residentiam , ratione muneris sui. Estne securus in conscientia , maxime si abest tempore Adventus & Quadragesimæ , ubi solent vocari Concionatores exteri ?

q. Scholastici neque obligantur ad residentiam , ac alii Canonici. Hinc Fulgentius non est securus in conscientia. *Pontas.*

CASUS III. Felicianus Scholasticus ordinarie negligit dimidium divini officii sub prætextu , quod ab eo eximatur ratione beneficii sui , vi cujus obligaretur ad concionandum. Estne tutus in conscientia ?

q. Verum est , quod Scholastici officium sit concionari & docere , ita , ut ex hoc principio regulanda sit assistentia in choro , quantum nimirum habita ratione studiorum id fieri possit. Si itaque Felicianus tantum studiorum causa abest a choro , tutus est in conscientia. *Pontas.*

CASUS IV. Ferdinandus Scholasticus , postquam insumpserat ut alii Canonici permissum tempus absentia , ab Episcopo per duos menses fuit applicatus ad missionem , quo

tempore loco sui constituit alium concionatorem. An licite per tempus missionis suæ recipit distributiones quotidianas?

ꝛ. Et si Ferdinandus loco sui alium constituerit concionatorem, non tamen lucratur distributiones quotidianas tempore absentiae suæ; quia hoc directe adversaretur infirmitati Ecclesiae, quæ Scholasticos obligat ad residentiam, & ad personaliter obeunda munia officii sui. *Pontas.*

CASUS V. Lucilius Scholasticus cujusdam ecclesiae Metropolitanæ vult beneficium suum resignare nepoti suo, pio quidem, & requiritam ætatem habenti, sed sufficientibus ad docendum ac concionandum talentis non instructo. Potestne tata conscientia exequi hoc suum propositum, si certus sit, a suo nepote constituendos alios pro functionibus hujus muneris dignissimos, ac summe idoneos?

ꝛ. Absque gravi peccato non potest resignare Præbendam huic nepoti suo, utpote incapaci, ut per semetipsum obeat functiones eidem annexas. *Pontas.*

CASUS VI. Scholasticus quidam, qui per se ipsum, aut per alium ordinarie concionatur, pro consuetudine scilicet ecclesiae cathedralis, & qui lectiones theologicas instituit, & quidem sæpius, ac obligaretur, aut saltem ad eas instituendas se præparat, teneturne ratione Præbendæ suæ, quæ est simplex canonicatus, diebus dominicis & festis, quibus concionem non habet, assistere divino officio vel ex integro, vel ex parte? Potestne tata conscientia dies vacationum impendere negotiis diocesæ, quæ ipsi incumbunt, aut suis propriis; aut num omnia hæc tenetur prætermittere, ut possit esse præsens divino officio? Estne securus in conscientia, si ultra lectiones & conciones, quas habet, vel haberi curat, diebus dominicis & festis intersit Missæ majori & Vesperis, quantum fieri potest, maxime si hisce diebus ob prædicta negotia impeditus a præsentia, habeat animum id supplendi aliis per septimanam diebus?

ꝛ. Scholasticus iste est exemptus ab assistentia divini officii. Tempus vacationum potest impendere, ut ipsi bonum videbitur; & ut tata conscientia omnes fructus possit percipere, sufficit, si sit occupatus docendo aut studendo, satisfaciendo simul obligationi concionandi per semetipsum, aut per alium. *Promageau.*

CASUS VII. Teneturne Scholasticus ad residentiam?

ꝛ. Te-

ꝛ. Tenetur; sed, dum studiis occupatur ad digne obeundum munus suum, dispensatur a choro. Potest insuper frui permissio tempore vacationum simul & ininterrupta vice, vel distinctis vicibus. *De Lamet.*

CASUS VIII. Scholasticus quidam fuit provivus a Rege, etsi non habuerit qualitates requisitas.

ꝛ. Cum Regem deceperit, dicendo se esse Doctorem, etsi tantum fuerit Baccalaureus, beneficium ipsius juri devotionis potest subiici: ut enim legitime Scholasticus possideat Præbendam suam, necesse est, ut per decem annos studiis vacaverit in universitate quadam privilegiata. Scholasticus lectiones potest instituere in domo sua, si locus specialis ad id non est assignatus a Capitulo. Episcopus non habet immediatum jus circa lectiones Scholastici, sed Capitulum. *De Lamet.*

CASUS IX. Quænam sunt obligationes Scholastici?

ꝛ. In Gallia juxta leges tam ecclesiasticas quam politicas tenetur concionari singulis diebus dominicis & festis solemnioribus, ac unam vel duas per hebdomadam lectiones instituere. Episcopus & Capitulum possunt diminuire numerum concionum & lectionum, quando populus non est frequens, & pauci tantum Clerici in ecclesia, ubi residet Scholasticus. *Promageau.*

NOTA. In Germania Scholastici præsent quidem adhuc scholis cathedralibus; docere autem aut concionari ab eorum officio jam vix non penitus semotum videtur.

CASUS X. In quadam ecclesia Scholasticus non concionatur. Potestne Episcopus ipsi injungere, ut singulis diebus dominicis concionem habeat?

ꝛ. Potest non solum id ipsi injungere, sed etiam determinare horam concionis, quam pro Clero & populo magis opportunam judicaverit. Si Scholasticus ipse conciones non habeat, tenetur eas per alium habendas curare, etiam tempore absentiae suæ. *De Lamet.*

Vide *Canonicus. Distributiones quotidianæ.*

SCRUPULUS.

Scrupulus est perplexitas ac inquietudo animi absque ullo fundamento rationabili. Ad formandum scrupulum tria concurrunt; nempe *defectus fundamenti solidi*, quod ab eo distingui non potest, quod est legitimum; *male fundata formido*,

mido, ne quis peccet, aut desit obligationi suæ; & *agitatio*, *perturbatio*, ac *simulus conscientiæ*. Scrupulus potest præcedere, vel subsequi vel etiam comitari actionem, circa quam versatur. Morbus hic animi est molestissimus, ad eumque evitandum vix ulla sollicitudo superflua est.

CASUS I. Basilina fœmina pientissima a tribus mensibus sæpissime turbatur ac exagitur pravis cogitationibus, maxime contra fidem ac Religionem. Estne rea peccati, quando horribiles hujus generis cogitationes ipsius phantasiam obsident? An prudenter abstinere a sacra Communione propter internam suam persuasionem graviter peccandi, si accederet sine prævia confessione? Potestne S. Communionem absque peccato omittere, licet eam demandaverit confessorius?

3. Antequam respondeatur, sciendum est, quid sit *opinio*, *dubium*, & *scrupulus*, & in quonam differant. Opinio est acceptio unius partis cum formidine alterius; ita tamen, ut hæc formido tantum oriatur ex debilitate rationis illius partis, de qua quis opinatur. Dubium est cognitio duarum rerum contrariorum, neutram earum judicando magis veram. Scrupulus in eo sensu, quo sumunt Theologi, nimirum pro anxietate conscientiæ, est dubium habens annexam formidinem imprudentem, ac ex levibus conjecturis, ac incertis iudiciis proveniente, quæ agit animum, ingeritque apprehensionem peccati, ubi non est. Scrupuli ex tribus diversis causis possunt provenire. *Prima* causa est homo ipse, qui, quin cogitet, illis locum præbet suo temperamento, aut constitutione. *Secunda* causa quandoque Deus est, & *tertia* subinde etiam dæmon. Dixi, *primam* causam scrupulorum quandoque esse *ipsum hominem*, scilicet per temperamentum suum melancholicum, & complexionem frigidam; quæ complexio naturaliter disponit ad timorem, ac dubietatem ob malam dispositionem cerebri. Aliquando etiam scrupulositas oritur ex modo vivendi inordinato, ac ex regiminis corporalis negligentia. Et demum potest hoc malum alicui evenire 1. quando quis parum doctus, & multum timidus incumbit lectioni librorum certas materias tractantium, quæ aut ipsius captum excedunt, aut attonitum reddunt. 2. Quando quis in fervore inordinatæ devotionis proprio motu, & absque consilio assumit exercitia spiritalia, vel opera pœnitentiæ, sine quibus suam salutem securam non fore sibi imaginatur. 3. Quando quis cum nimia speculatione aut cruda nimium imaginatione impendit sese considerationi rerum sacrarum sub imaginibus corporalibus exhibitarum. 4.

Quan-

Quando quis nimium occupatur in examinanda conscientia absque necessitate, & frequenter etiam contra consilium confessorii. *Secunda* scrupulorum causa quandoque Deus est, qui certas quasdam animas electas vult humiliare, ac per ejusmodi anxietates animi ad majorem perfectionem adducere, tepidasque non nunquam excitare ad fervorem, ac amorem sibi debitum. *Tertia* denique scrupulorum causa sæpissime dæmon est, qui semper omnes nervos intendit, ut timoratos ad peccatum inducat, vel saltem conscientiæ pacem disturbet, & bona eorum opera reddat imperfecta, aut denique, ut ad suæ salutis desperationem eos adigat. Hinc sapienti directori conscientiarum diligenter examinanda est causa scrupulositatis in pœnitente: & ad hoc necesse est 1. ut cognoscatur temperamentum genium, ac inclinationes naturales pœnitentis. 2. Qualis fuerit præteritæ vitæ ratio ac conditio, an ordinata, vel inordinata? His prænotatis respondetur ad casum propositum, quod nimirum Basilina non sit rea horribilium cogitationum, quibus invita suam imaginationem obsessam cernit; dummodo eas detestetur. Imprudenter autem agit, dum propria autoritate a sacra Communione abstinere: exponendæ potius essent anxietates confessorio, illique hoc in articulo perfecta præstanda foret obedientia. Denique peccat Basilina contra obedientiam, & præsumptionis se ream constituit, dum S. Communionem se privat contra præscriptum sui directoris. *Pontas.*

CASUS II. Synesius vir pius, sed excessive scrupulosus, valde dubitat, utrum in confessione ante duos annos exposuerit aliquod peccatum, quod credit esse mortale. Teneaturne absolute ad illud confitendum, quamprimum Sacramentum pœnitentiæ accesserit; ita, ut id non faciendo novum peccatum mortale committeret, suamque confessionem nullam redderet?

3. Si Synesius omnem possibilem diligentiam adhibuit in sua, de qua agitur, confessione, credere debet, se jamuisse confessum illud peccatum, quod ipsi movet scrupulum; consequenter non tenetur illud de novo declarare in proxima confessione. Nec obijci potest, Synesium sic agere contra suam conscientiam: nam, ut Reginaldus prax. fori pœnit. l. 13. c. 11. n. 107. ait: *Conscientia est, quanto iudicium de agendo aut non agendo firmatum est in unam partem potius quam in alteram oppositam. Sed scrupulus juxta Navarrum in Can. Si quis autem de pœnit. dist. 7. n. 17. non est iudicium, sed potius apparentia & argumentum contra iudicium. Pontas.*

CA-

CASUS III. Haimonius sacerdos plurimæ virtutis comperit, se fore ab Episcopo constituendum confessarium in quadam communitate monialium, ubi novit, plures earum longo jam tempore gravissimis torqueri scrupulis. Hinc veritus, ne ad hoc munus sit idoneus, ante illius acceptationem quærit, quibus qualitatibus & talentis instructus esse debeat confessarius in ordine ad ejusmodi personas; & quænam talibus præscribenda sint remedia?

1. Censeo, primam qualitatem ejusmodi confessarii esse, ut teneram erga tales personas foveat charitatem, ita, ut illas semper tractet summa cum patientia ac lenitate, juxta S. Antoninum 1. part. Sum. tom. 3. c. 10. §. 10. Quod attinet remedia illis applicanda; *primum est*, idque tutissimum ac omnium excellentissimum, ut confessarius talibus personis persuadeat absolutam necessitatem perfectæ obedientiæ in omnibus, quæ certe & manifeste divinx legi non repugnant. *Secundum est*, ut poenitentem eo adducat, ut ipse credat, se esse scrupulosum. Poterit autem talis poenitens ex hisce de sua scrupulositate convinci, si nimirum scrupulositatem asserat confessarius, quem ipse poenitens pro docto habet; si infestatur a cogitationibus variis, quas tamen abhorret; si facile dubitat, se peccasse in rebus levioribus, ubi homines pii nullum inventiunt peccatum; si consulto viro docto ac experto, ut antea sustinet inquietudinem suam; si pergit confiteri simplices imperfectiones aut leviuscula peccata tanquam peccata mortalia; si alii sanæ rationis ac boni animi homines nullam prorsus sentiunt difficultatem in dubiis, quæ talis sibi format; si, dum viveret in pietate & desiderio perfectionis, pro indifferentibus habuit, quæ nunc timet totidem esse peccata. *Tertium* remedium est magna in Deum confidentia. *Quartum*, ut animum non statim abjiciat ob relapsum in peccata tantum venialia. *Quintum* contemptus scrupulorum, & maxime pravarum cogitationum, ac sollicita abjectio omnium idearum ex animo, ex quibus nasci possunt ejusmodi cogitationes. *Sextum* fuga familiaritatis cum scrupulosis. *Septimum* frequens Communio etiam sine prævia confessione, dummodo id fiat cum consilio confessarii. *Octavum* denique est frequens lectio sacræ Scripturæ. *Pontas.*

CASUS IV. Acharius sacerdos piissimus, sed scrupulis maxime obnoxius confitetur Ferdinando, seque de plurimis accusat, quæ a se peccaminose patrata dubitabat, & afferre non poterat, utrum ante actionem conscientix dictamen sibi formaverit; modo male se egisse sibi persuadebat, modo

modo ingruentem cogitationem se excussisse putabat. Quid faciendum confessario? & quomodo tractandus est Acharius?

1. Ingens fiat discrimen rationem inter & imaginationem necesse est: nam potest contingere, ut ratio certa sit, nihil timendum esse; nihilominus tamen imaginatio turbata sit ac formidolosa. Hoc ergo discrimen Ferdinandus faciat intuitu Acharii. *Pontas.*

CASUS V. Lomerius presbyter valde scrupulosus concepto deponendæ confessionis generalis proposito sæpe interrumpit recitationem Breviarii, & peccata tunc in memoriam recurrentia scripto annotat, doctus ab experientia, quod si id non faceret, postea haud amplius peccatorum posset meminisse. An in hoc dignus est reprehensione; præsertim si sibi persuadeat, negligentiam illa scribendi, esse voluntatem obliviscendi?

1. Observandum est, quod omnes scrupulosi generalem confessionem tutissimum scrupulis suis remedium esse existunt: qua in re indigniter decipiuntur; quia experientia docet, deposita vix confessione eisdem redire scrupulos, anxietatemque eorum non solum non diminui, sed & augeri. Hoc supposito probari non potest, quod Lomerius aut quisvis alius ad recitationem divini Officii obligatus illam interrumpat ad scribenda peccata tunc occurrentia; imo censeo, id sine peccato fieri non posse. Falsum insuper est, negligentiam in his circumstantiis peccatum annotandi esse voluntatem obliterandi. Denique si toleraretur ejusmodi libertas sub recitatione Breviarii peccata annotandi, janua panderetur voluntariis distractionibus. *Pontas.*

CASUS VI. Liemberga multæ virtutis foemina singulis fere octiduis frequentat Sacramenta; sed, cum esset valde scrupulosa, vix unquam confessiones peragit, quin non secunda aut etiam tertia vice redeat ad confessarium, de quodam peccato omisso sese accusatura, aut clarius explicatura circumstantias peccatorum, quorum absolutionem jam perceperat. Peccata confessarius contra charitatem secundum illi reditum prohibens, & redenntem non audiens, maxime diebus, ubi illi accedenda est S. Communio?

1. Confessarius ante omnia, si id nondum factum sit, debet 1. eam edocere differentiam inter peccatum mortale & veniale, ut in hoc nequeat suam prætereignorantiam. 2. Non dari obligationem sese singillatim accusandi de peccatis venialibus, ut datur de peccatis mortalibus, aut his, quæ
Dist. Cas. Conf. Tom. III. C 6 credunt

creduntur esse mortalia. 3. Non dari obligationem exponendi circumstantias peccati mortalis, quæ non sunt aggravantes. 4. Non per solam peccatorum suorum specificationem impetrari veniam & absolutionem, sed etiam per veram contritionem & sincerum propositum non amplius relabendi. 5. Denique debet illam eo inducere, ut perfecta sincera confessione, & præmissa exacto conscientie examine, ex poenitentiae tribunali egressa, unice occupetur in salutaribus munitis a confessario obtentis, ac in debita præparatione ad digne obeundam S. Communionem. Si his non obstantibus pergat redire post primam perfectam confessionem, absolute non est audienda. *Pontas.*

NOTA. Scrupulosis etiam inculcanda est illa generalis regula, quod ne quidem detur obligatio consistendi circumstantias speciem mutantem, si in illa alia specie non superaddunt malitiam gravem. Moneudi quoque sunt, peccata per oblivionem non voluntariam omiffa jam fuisse per absolutionem remissa indirecte, ut proin non sit periculum sacrilegæ communionis.

CASUS VII. Lucia puella tantis agitur serupulis ratione confessionum præteritarum, ac etiam ultimæ generalis, quam summa cum diligentia, omnique meliori, qua potuit, dispositione peregit, ut ultra sex menses nulla conscientie quiete perfruatur, nec eam recuperandam speret, nisi novam deponat confessionem generalem; id quod jam per tres menses instanter petit a confessario suo. Debetne confessarius ex charitate id ipsi indulgere?

R. Pontalium quinquaginta octo annorum experientia docuit, confessarium Lucie debere esse inexorabilem in dene-ganda licentia novam confessionem generalem obeundi; cum certissimum sit, hac ratione non eximendos animo Lucie scrupulos, sed potius augendos. Optimum, ne dicam unicum, remedium in hoc casu est, proprio iudicio renunciare, & perfecte obedire confessario suo. Observandum tamen est, quod, si Lucia habuisset consuetudinem sæpe committendi peccata mortalia, in eaque perseverasset post ultimam confessionem generalem, in hoc casu videatur illi a confessario concedi posse licentia novam repetendi confessionem in supplementum præcedentis, si iudicaret, illam ex defectu boni propositi fortasse fuisse nullam; sed id concedi non deberet, antequam correctionem præ se tulisset, & sinceram facere poenitentiam saltem inchoasset. *Pontas.*

CASUS VIII. Demetriades monialis, cum in libro quodam legisset, qua attentione ac devotione recitandum sit divinum Officium, ad tantam redigebatur scrupulositatem, ut

sæpi-

sæpiissime eadem verba, eosdem versus, & quandoque eadem horas repeteret, se requisitam in recitatione attentionem non habuisse rata; id, quod ipsam non raro impediit a præstandis cæteris Religionis exercitiis.

Armandus presbyter eadem torquetur poena, & sæpe quinque aut sex horas infumit in recitatione Breviarium, identidem repetendo verba, versiculos, ac integras frequenter horas; non obstante omni confessarii sui dehortatione. Hac carnificina detentus non solum aliis suis deest obligationibus, sed etiam sæpe nocturna quiete destituitur. An tam iste quam illa per dispensationem eximendi sunt ab obligatione recitandi Breviarium?

R. Quoad primum casum Superiorissa absolute moniali prohibere debet omnem repetitionem, utut tacitissimam, dum Breviarium suum cum choro recitat. Quod si illa chororum sequi profusus nequeat, Superiorissa permittere potest, ut Breviarium suum recitet privatim prohibita tamen constanter omni repetitione. Si etiam id sperato careat successu, Superiorissa cum consilio & consensu Superioris omnino eam eximere potest ab obligatione recitandi divinum Officium.

Quod attinet Armandum, si alia remedia adhibita nihil proficiant, censeo, non abs re fore, in Curia Romana petere dispensationem ab obligatione recitandi Breviarium, statum ipsius a confessario ejusdem fideliter exposto. *Pontas.*

NOTA. Circa ejusmodi objecta, circa quæ concurrat declaratio deobligatoria cum dispensatione, possunt dispensare Episcopi potestate ordinaria eo ipso, quod reservatio sit dubia, aut omnino nulla, & Superiores regularium privilegiati.

CASUS IX. Non nemo ex mero studio complacendi patri suo contra propriam inclinationem ingressus est communitatem quandam, ubi tantum emittuntur vota simplicia. Nihilominus religiose admodum ibi vivit, & vocationem suam ratam habens, omnes obligationes suas exacte adimplet. Estne, cur eapropter serupulis angatur?

R. Non est, cur ullum sibi formet scrupulum: Deus enim, ut ad suum nos trahat servitium, sæpe utitur motivis humanis, quæ per charitatem postmodum depurantur. *Fromageau.*

NOTA. Quod si etiam propterea peccasset, aut professionem emisisset nullam, ratihibitione, quamvis occulta, sanantur præterita; quia professio externa habitualiter ac moraliter perseverat.

SECRETARIUS.

1. Nomen *Secretarii* tribuitur variis variarum conditionum personis. Sic prætermittis Secretariis Principum ac Tribunalium dicuntur etiam Secretarii scribæ consiliariorum aut aliorum insignioris conditionis Officialium; & horum officium est causarum in iudicio discutiendarum aut discussarum summarium conficere.

2. Episcopi quoque quosdam suorum Officialium Secretarios vocant, qui vel Clerici sunt vel laici; hæc ex officio incumbit acta publica jurisdictionem episcopalem concernentia conficere, expedire, & sigillo Episcopi munitis subscribere. De his posterioribus hic solum agetur, ac discutietur, quale salarium ipsis conformiter ad Concilium Tridentinum persolvi debeat, aut vi consuetudinis.

CASUS I. Dominicus Secretarius ejusdam Episcopi valde magnum exigit pretium ac salarium pro expeditione provisionum Beneficialium, litterarum dimissionalium & aliarum ejusmodi, sicut etiam pro jure sigilli episcopalis, quod sibi locatum tenet. Peccatne? Num peccat Episcopus quoque id sciens, injustarumque Secretarii exactioem se reum facit?

3. Ambo coram Deo sunt valde culpabiles. Concilium Tridentinum Sess. 21. c. 1. de reform. prohibet quidquam accipere pro ejusmodi expeditionibus, etiam si sponte oblatum. In iis tamen locis, in quibus non viget laudabilis consuetudo nihil accipiendi, Notariis, quibus nullum salarium est constitutum, decimam duntaxat aurei partem Concilium permittit pro officio exercendo, ita tamen, ut ex Notarii commodis nec directe nec indirecte Episcopis aliquod emolumentum proveniat. Patet igitur, non solum exactioes Dominici esse condemnandas, sed & interessatam conniventiam Episcopi. *Pontas.*

NOTA. Decima pars aurei tempore Concilii Tridentini valore suo extrinseco ferme idem valuit, quod nunc valet dimidium aurei. Id patet ex foundationibus missarum & ex pretio mercium. Ino sæculo decimo quinto decima pars aurei idem valuit, quod nunc valet integer aureus.

CASUS II. Cuidam Episcopo particulare provenit emolumentum a suo Secretario, ac sigilli impressione. An juste?

3. Epi-

3. Episcopus nec a suo Secretario nec ab impressione sigilli quidquam emolumentum licite percipere potest: Secretarius Episcopi modicum quidquam accipere potest ob laborem, quam in scribendis litteris, ac imprimendo sigillo habet. Interim tamen Episcopo non licet elocare officium Secretarii, aut ipsius salarium; quod utique moderatum esse decet. *De Lamst.*

CASUS III. Secretarius ejusdam Episcopi plus exigit pro *Visa* & aliarum litterarum expeditione, quam per Concilium Tridentinum licet. Justene?

3. Absque Simonia non potest plus exigere quam dictum Concilium permittit. Episcopus suo Secretario salarium ex propriis suis redditibus persolvere debet, si jura secretariatus non sufficiant ad sustentationem Secretarii. *Fromageau.*

CASUS IV. Si vero Secretarius Episcopi plus exigat, aut accipiat, quam Concilium Tridentinum permittit, quia talis consuetudo in tota viget diocesi? An ob hanc rationem securus est in conscientia?

3. Hæc ratio illum non constituit securum in conscientia; imo ipsi deneganda est a confessario absolutio, si admonitus talem consuetudinem sequi cogitet deinceps quoque. *Fromageau.*

SECRETUM.

Nomine *Secreti* hic venit id, quod regulariter loquendo celari, ac occultum servari debet, quin vel ulli hominum ejusdem notitia communicetur. Obligatio servandi secretum est juris naturalis: hinc inviolabiliter id servandum est, ut docet S. Thomas. Nihilominus dantur duo casus, in quibus exceptioni locus. 1. Quando quis scit sub ratione secreti, a quopiam crimen agitari contra Principem, aut bonum publicum, aut etiam ad totalem perniciem ejusdam hominis privati. 2. Dum agitur de impedimento dirimente matrimonii, cujus quis habet notitiam per solam viam secreti. Confessio autem Sacramentalis nullam omnino admittit exceptionem; nec ullus reperitur casus, quo unquam liceat revelare secretum confessionis.

CASUS I. Geminus scit, a Mœvio crimen aliquod secreto fuisse perpetratum, ex quo tamen nec bonum publicum, nec privati ejusdam quidpiam patitur. Ipsi Superior vel iudex rem subodoratus, sed tamen dubius adhuc, potestne

G c 3

in